ՍԻՐԷ ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՆ ՍԷՐՈՎ ՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՍԻՐԵՑ ՔԵԶ

1. “ԲԱՑ ԱՋՔԵՐՈՎ ՈՉ ՄԷԿԸ ԿԸ ՏԵՄՆԷՐ”

2. ՏԵՄՆԵԼ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆԸ
"Վերստին Ծնանիլ"

3. ՁԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ՏԵՍԻԼՔՆԵՐ
ՊԻՏԻ ՏԵՄՆԵՆ
ՈՒ ՁԵՐ ԾԵՐԵՐԸ ԵՐԱՋՆԵՐ

4. ՄԻ ՍԻՐԷՔ ԱՃԽԱՐՀԸ, ԱՍՏՈՒԱԾ
ԱՅՆՊԷՍ ՍԻՐԵՑ ԱՃԽԱՐՀԸ

5. ԱԿՆԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ ԱՆՈՐ ՁԵՌՔՈՎ
ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՈՐԵՒԷ ՆՇԱՆ ՏԵՄՆԵԼՈՒ

6. ՄՍՈՒՐԻՆ ՄԷՋ ՊԱՌԿԱԾ ՄԱՆՈՒ՞Կ ՄԸ
ԹԷ ՄԱՐԴԵՂԱՑԵԱԼ ՈՐԴԻՆ

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՀԱՅ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ

2013

“ԲԱՑ ԱՉՔԵՐՈՎ ՈՉ ՄԷԿԸ ԿԸ ՏԵՍՆԷՐ”

--Գործք Թ.8:

Տեսողութիւնը, մարդկային զգայարանքներու մէջ ամենէն կարեւորագոյներէն մեկն է: Տեսողութեամբ, մարդ ոչ միայն մարմնական և առարկայական դէպքերն ու շարժումները կ’իմանայ, այլ՝ այդ շարժումներուն ետեւի գտնուող դրդապատճառները կը ճնշէ: Դէպքերու և պատահարներու գլխաւոր շարժառիթները կը դիտէ, որովհետեւ անոր հոգւոյն մէջ գոյութիւն ունի զգացում և անյագ ծարաւ դէպի գաղափարականը և յաւիտենական անծանօթը:

Դժբախտութեան ամենէն ահաւորը և սոսկում ազդողը կոյր ըլլալը չէ՛, այլ՝ "բաց աչքերով **չտեսնե՛լն** է": Չտեսնել է անցեալի **հոգեկա՛ն** հարստութիւնները, իրենց դասական ստեղծագործութիւններով և գաղափարականով: Զգա՛լ է դասական երաժշտութեան հոգեպարար և անթառամ ճնարերգութիւնը, որ գեղարուեստի ճամբով մեզի կը բերէ ճաշակ, վեհանձնութիւն, յաղթանակի և սիրոյ յաւերժական խորհուրդներ:

20-րդ դարը, որ ելեկտրոնիկ կազմածքներով կը ճնշէ հիւլէներու մասնիկները ու աստղածովերէ անդին կազմուող նոր աշխարհները, չի տեսներ իր բարոյակա՛ն սնանկութիւնը, գեղարուեստի անկումը, ընտանեկան սրբութիւններու գահավիժումն ու ճայճայումը և հաւատքի կասեցումը մեր ամենօրեայ առեւտրական կեանքին մէջ: Չառանցա՞նք համարելու է այս կուրութիւնը, թէ տգիտութիւն:

Անանիա Շիրակացին շատ գեղեցիկ արտայայտած է մեծամոլ կոյրերու և անփոյթ տգէտներու մասին, ըսելով.

«Մարդիկ կը նախընտրէին ծոյլ ու տգէտ մնալ.
և ուսուցանել այ՛ն զոր չեն գիտեր»:

Ներկայ նիւթապաշտ հեշտասէրներու և մեքենազէն արուեստագէտներու կը պակսին ապրումի և հաւատքի տեսիլքով ներշնչուած անձնաւորութիւնը, տեսնելու համար իրենց ընտրած ուղեծիրին անխուսափելի վախճանն ու անբարունակ հետեւանքները:

Աչքը տեսողութեան կարեւոր օժանդակն է անշուշտ, սակայն տեսնե՛լ և տեսածը ըմբռնել՝ **հոգեկան** գործադրում մըն է: Մարդկային հոգւոյն (էութեան) համակարգութիւնը նոյնքան բարդ է և աւելի քան տիեզերական համակարգութիւնը: Մարդկային աչքը սոյն համակարգութեան պարզ ճնարուած մէկ գործիքն է: Աչքը, հոգւոյն շօշափելի այն կազմածն է, ինչ որ ձեռքն է մարմնին համար:

Աչքը միմիայն լիազօր ներկայացուցիչն է իրերու և երեւոյթներու: Մարդկային հոգին՝ անոր անձնաւորութեան գիտակցութիւնն ու հաղորդութիւնն է, որ կ’ըմբռնէ իրերու և երեւոյթներու իսկական արժէքները և գեղեցկութիւնները:

Բոլոր անասուններն ու թռչուններն ալ ունին տեսնող

աչքեր, սակայն անոնցմէ քանի՞ հատը կը դիտէ երկնակամարի գեղատեսիլ և ակնապարար ծիածանը, մայրամուտը և գահավիժող ջրվէժները: Կենդանիներ կը փնտռեն միայն կերակուր և ցանկութիւն:

Տառապող մահամերձ հիւանդի մը ցոյց տուէք դալարագեղ և սիրուն պուրակներով մեծածաւալ պարտէզներ. հիւանդը բնաւ չի տեսներ մեր տեսած գեղեցկութիւնն ու ներդաշնակութիւնը և հաւասարակշռութիւնը: Մարդ արարածը կերակուրէն և ցանկութենէն անդին կը տենչայ տեսնել գեղեցկութիւն, արդարութիւն և ճշմարտութիւն: Երեք իսկութիւններ որոնք մարմնական աչքով չօշափելի չեն այլ՝ հոգիի՛ն աչքով կը տեսնուին և ըմբռնելի կը դառնան:

Հոգւոյն աչքը՝ **հաւա՛տքն** է:

Գոլոմպոս՝ իր հոգիին աչքերով տեսաւ Արեւմտեան աշխարհը: Տօքթ. և Մտմ. Քիւրին իրենց հոգեկա՛ն աչքերով տեսան ռատիումը: Վարդանանց և Ղեւոնդեանց բաջերը իրենց հաւատքի՛ աչքերով վստահեցան հայ ազգը, մշակոյթը և ապագան, Յիսուս Քրիստոսի գաղափարականին, ապրումին և մեռելոց Յարութեան:

Ներկայ նիւթապաշտ, հեշտասէր և մեքենազէն քաղաքակըրթութեան մէջ ինչի՞ կը նային և ի՞նչ կը տեսնեն մեր "բաց աչքեր"ը: Մեր "բաց աչքեր"ը կը տեսնա՞ն Լուսաւորչի անձնուրացութիւնը և զոհաբերութիւնը:

Նոր սերունդը կը տեսնէ՞ Մեսրոպ Մաշտոցի անձնազոհութիւնը, տառապագին յուսախաբութիւնները և թափառումները: Մեր աչքերը կը նայի՞ն հայ եկեղեցականներու և Յիսուսը սիրողներու նահատակութիւնները:

Ներկայ քաղաքակրթութիւնը իր "բաց աչքերով" կը տեսնայ միայն **դրամը**, իգական սեռին մարմնապաշտութիւնը և անձին անհատական **փառամոլութիւնը**:

Մէկ խօսքով, ներկայ մարդկութիւնը՝

"բաց աչքերով ոչ մէկը կը տեսնէ...":

Յուլիս 9, 1992
Թորոնթօ

ՏԵՄՆԵԼ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

"Վերստին Ծնանիլ"

Ինչպէս կարգ մը անձերու լսողութիւնը և հօտառութիւնը զօրեղ են, նոյնպէս ալ՝ ոմանց տեսողութիւնը և իմացութիւնը կ՛ըլլան զօրաւոր: Սոյն անձերը կրնան ըմբռնել կնճռոտ հարց մը և անմիջապէս լուծել բարդ խնդիրները: Իրենց հոգեկան և իմացականներ հայեցողութեամբ և թափանցողութեամբ կը յաղթահարեն արգելքները և անյարմարութիւնները:

Ինչպէս Վակների և Վէրտիի լսողութիւնը որ բացառիկ պարգեւ մը կամ առանձնաշնորհ մը կը համարուի, ստացած են միայն ծնունդով և ոչ աշխատանքով կամ վարժութեամբ, նոյնպէս են նաեւ զգալը, կռահելը, ըմբռնելը, տեսնելը և ճանչնալը: "Տեսնել", կը նշանակէ նաեւ յայտնատեսութիւն, կամ պատկերացումը վերացական կամ հայեցողական բարդ հարցի մը, որուն ըմբռնումն իսկ դժուար է: Բանաստեղծ Ե. Չարենց մեզ նկատել կու տայ, ըսելով. **«Տեսաւ յանկարծ այն, որ երէկ չէր կարող անգամ երեւակայել»:**

Հոգեկան և իմացական ներգիտութիւնը և յայտնատեսութիւնը ամէն երկրածին չունի: Որովհետեւ նման պարգեւներ, ինչպէս մարմնի գեղեցկութիւնը կամ ձայնի շնորհալիութիւնը, բնածին նուէրներ են մարդուն: Սակայն անոնք որ հանճարեղ ձիրքերով կը ծնին, կրնան իրենց այս շնորհը կորսնցնել, ինչպէս Պէթովէն կորսնցուց իր լսողութիւնը:

Մարդ կրնայ կորսնցնել աստուածատուր այս ձիրքերը կարգ մը պատճառներով.

ա. Տարիքի բերմամբ
բ. Չար ընկերակցութեանց յարելով
գ. Փառամոլութեան և ընչաքաղցութեան տենչալով
դ. Աղանդամոլութեան կամ կրօնամոլութեան յարելով

Այս տրամաբանութեամբ բացատրելի է, թէ ինչո՞ւ քաղաքական կուսակցութիւններ չեն կրնար սիրով և համերաշխութեամբ լուծել ազգային հարցերը ի շահ և նպաստ այն ազգին, որ ընտրուած են սոյն պաշտօնին:

Պատճա՞ռը:

Որովհետեւ, կուսակցութեան անդամները, իրենց կուսակցական անմիջակա՛ն **շահը** նախամեծար կը համարեն քան թէ ազգայի՛ն իրաւունքն ու շահերը: Իրենց պատկանած կուսակցութեան փիլիսոփայութիւնը զիրենք կոյր և խուլ դարձուցած է որ չի լսեն ու չի տեսնեն իրենց **ազգային պահանջն ու կարիքը:** Անոնք կը հնազանդին միայն իրե՛նց կուսակցութենէն եկած հրահանգներուն: Հրահանգ մը որ կու գայ նեղ ու ծայրայեղ մոլեռանդութենէ, փոխանակ գալու Սիրոյ Ակնաղբիւրէն:

Ազգերու պատմութեան մէջ բիչ անձեր գտնուած են, որոնք փոխած ըլլան իրենց կուսակցութեան իտէալը ու պաշտպան

կանգնած ազգայի՛ն կարիքին և օգուտին: Այս սակաւաթիւ, սակայն արի՛ և ազգասէր անձերը, յաղթած են նախ **իրենք իրենց անձերուն** և անձնական ձգտումներուն ու **յետոյ** դարձած են որպէս ազգին հերոսները: Անոնք ուրացա՛ծ են իրենց **«ես»ը** և իրենց անմիջական շահը, որովհետեւ կրցած են տեսնել աւելի մեծ ու գերագոյն շահը իրենց ազգին: Փոխանակ զոհելու ազգայինը՝ կուսակցութեան, անոնք զոհած են կուսակցութեան փոքրոգի գաղափարաբանութիւնն ու շահը՝ **ազգի՛ն** շահերուն:

Յար և նման պարագայ մըն է որ տեղի կ՛ունենար իրիկուն մը ուշ ատեն, լապտերի մը աղօտ լոյսին տակ, երբ Սանհետրիմի կրօնական իշխան մը, դաւաճան աչքերէ ծածկուելու համար, գիշերով տեսակցութիւն մը կ՛ունենայ Նազովրեցի Յիսուս Մարգարէին հետ:

Նազովրեցի Յիսուս՝ Իր խորաթափանց աչքերովը կը դիտէ գաղափարականի այս արկածեալ զոհը: Կը տեսնէ հոգեկան պայքարը Նիկոդեմոսի ներաշխարհին մէջ, որ իյայտ կու գար բրտինքի կաթիլներով: Քրիստոս Յիսուս կը սիրէ անոր յաւակնոտ սակայն խոնարհ հոգին: Կը դիտէ անոր տագնապն ու ճգնաժամը, որ հոգեւոր երկունքի մը պահն է: Սոյն պայքարը՝ ստեղծագործ երկունքն է յաւիտենականութեան մէջ, որ կը կոչուի հրաշք և ծնունդ որ կեանք կու տայ մարդաշխարհի և լոյս ու պայծառատեսութիւն:

Յիսուս Վարդապետ, խօսակցութեան այս ամպածրար բարձունքէն և սիրոյ հմայիչ համոզումով մը կ՛ըսէ Սանհետրիմի կրօնաւոր իշխանին. **«Քեզի պէտք է նորէն ծնանիլ»:**

Որովհետեւ քու տեսողութիւնդ և ականջդ վարժեցուցած ես քու կրօնապետերուդ հրահանգի վարդապետութեան, և չես կրնար տեսնել "Աստուծոյ Արքայութիւնը" որուն Առաքեա՛լն եմ ես, ու Բանն՝ Յօսքն Աստուծոյ:

Դո՛ւն ով իշխան Սանհետրիմի, Աստուածային Արքայութիւնը վերածած ես հրէութեան նեղ ազգամոլութեան: Դուք, տիեզերքի Արարիչը, ձեր ազգայի՛ն մենաշնորհը դարձուցած էք: Դո՛ւք՝օտարականը հաւատացեալ ընելու համար, գինքը նախ հրեա՛յ ընել կ՛ուզէք: Դուք, ոչ Աստուած տեսած էք ու ոչ ալ Անոր Արքայութիւնը: Աստուծոյ Արքայութիւնը տեսնելու և ըմբռնելու համար, ձեզի պէս անձերը, պարտաւոր են "վերէն ծնանիլ" կրկին ծնանիլ, "Ծնանիլ Աստուծմէ" ինչպէս որ ծնած էք Սանհետրիմի՛ գաղափարաբանութենէն:

Լոյսին հաղորդ ըլլալը, ճշմարտութիւնը ըմբռնելը, զԱստուած և մարդ սիրելը, "Վերէն Ծնանիլ" կը պահանջէ: Յիսուս երբ կ՛ըսէ Նիկոդիմոս իշխանին, թէ առանց "վերստին ծնանելու" չի կրնար տեսնել Աստուծոյ Արքայութիւնը, Ան ըսել կ՛ուզէ, թէ ներկայ մտայնութիւնով և մարդահնար խաբէութիւնով անկարելի է բեզի (Նիկոդիմոս) հասկնալ Իմ խօսքերս:

«Եւ Լոյսը խաւարի մէջ կը լուսաւորէր,
բայց խաւարը չ՛ըմբռնեց (չճանչցաւ) **զայն»:**

Ինչպէս բուսական աշխարհը չի կրնար ըմբռնել կենդա-

նական աշխարհը, նոյնպէս ալ անասնական կեանքը չի կրնար ըմբռնել մարդկային գիտակցութեան խորութիւնը:

Մարդ-արարածի հոգեղէն կացութիւնը տակաւ պատած է մարդկութիւնը, սխալական և բարոյական շեղումներու խաւարով: Մինչեւ որ հոգեղէն մարդը իր սաղմընկերը չի պատռէ և իր գիտակցութեան և ըմբռնումին հոգեւո՛ր ծնունդ չի տայ, չի կրնար տեսնել Աստուծոյ Թագաւորութիւնը, որովհետեւ իր տեսողութիւնն ու լսողութիւնը մռայլ և աղօտ են: Աստուծոյ Թագաւորութիւնը աւելի բարձր տարածութեան մը մէջ կ'ըմբռնուի և կը ճանչցուի:

Ո՛վ Նիկոդեմոս, ինչ աչքերուդ ծօղ իջած է: Քու աչքերդ միայն ազգայի՛ն խողովակէ կը դիտէ տիեզերքը: Քու ականջներդ միայն գրուած գիրքերուն **տառե՛րը** կ'ըմբռնէ ու ոչ անոր **հոգեկա՛ն** ճախրանքն ու իմաստը կը լսէ: Օրէնքին բերականական կազմուածքն է, որ կը տեսնես ու կը լսես միայն, և անոր ճոռողիւնն ու գեղգեղիլը չես իմանար ու ոչ ալ կը տեսնես երկնակամարին կախարդիչ այգալոյսն ու ծիածանը:

Կ'ուզե՞ս տեսնել Աստուծոյ Արքայութիւնը:

Կ'ուզե՞ս տեսնել զԱստուած որպէս Հա՛յր գթութեան ու ողորմութեան:

Կ'ուզե՞ս ճանչնալ եղբայրդ, որ այսքան տարի քեզի օտարական մը կը նկատուեր ըլլալ:

Կ'ուզե՞ս սիրել թշնամիդ, որ այսօր կ'ատես:

Կ'ուզե՞ս նեղ շրջապատէդ ու շրջագիծէդ ձերբազատուիլ և անհունութեան հորիզոնը գրկել:

Կ'ուզե՞ս ունենալ վերանորոգ կեանքի նպատակ և ապրիլ ստեղծագործ և հանճարեղ:

Կ'ուզե՞ս ըլլալ անսպառ տուող՝ փոխանակ անկուշտ և ամբարող մը:

Կ'ուզե՞ս տեսնել Անժամանցելին և Անտեսանելին, և իմանալ երկնային երաժշտութիւնը:

Արդ, քեզի պէ՛տք է
«հոգեկան ու երկնային վերածնունդ»
ստանալու համար աստուածատես աչքեր
ու սրբալուր ականջներ:

Փետրուար 26, 1987
Թորոնթօ

ՁԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ ՏԵՍԻԼՔՆԵՐ ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԵՆ ՈՒ ՁԵՐ ԾԵՐԵՐԸ ԵՐԱԶՆԵՐ

Գտնուա՞ծ էք անտառի մը մէջ ուր բարձրաբերձ ծառերու միաձուլումը յօրինած է բնականոն տաճարի մը ներբնասրահի կերպարը։ Շրջապտոյտի գացա՞ծ էք հովիտ մը, ուր մացառները և ծառերը միանալով առուի մը կարկաչուն վազքին, կը ներշնչեն ձեզ և դուք ինքզինքնիդ կը գտնէք երազային գեղեցկութեան մը մէջ։ Ա՛յս է երազի հրապուրիչ և բուժիչ յատկութիւնն ու ազդեցութիւնը մարդու հոգեկան աշխարհին։

Ի՞նչ է տարբերութիւնը երազի և տեսիլքի միջեւ։ Երազն ու տեսիլքը նոյն բաներն են իրենց **իսկութեան** մէջ։ Անշուշտ հոգեբաններ բազմաթիւ տարբեր բացատրութիւններ կրնան տալ, և իրենց բացատրութիւնները յետագային փոխել, որովհետեւ իրենց իշխանութիւնը կու գայ համալսարանի մը վկայականի իրաւունքէն։

Այս երբեք չի նշանակեր որ հոգեբանները անպէտ և անարժէք գիտնականներ են։ Սակայն, անտեսելու չենք նաեւ այս իրականութիւնը թէ հոգեբաններն ալ իրարու հետ չեն համաձայնիր բազմաթիւ հարցերու շուրջ։

Վերոյիշեալ մարգարէաշունչ ակնարկութիւնը, իւնի մէջ պատահած "երազի և տեսիլք"ի, մատնանշում մը չէ անպատճառ ոչ ալ մտային յափշտակիչ տեսիլքի մը, այլ՝ այն **հեռատեսութեան և յայտնատեսութեան** որ կարգ մը անձեր ունեցած են անցեալին մէջ։ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց, Փրանսիսկոս Ասսիզեցին և ներկայիս ալ Մարդին Լուտեր Քինկ կրտս. և շատ մը ուրիշներ։

Անձ մը յարգելու համար կ՛ըսենք, «այս քաղաքապետը կամ այս ինչ դաստիարակը **երազող և տեսիլք** ունեցող անձ մըն է»։ Վերոյիշեալ ակնարկութիւնը, իւնի մէջ երազողներու համար չէ, այլ քաղաքներ կառուցանող և սերունդներ դաստիարակող մշակներու համար է։

Այս տեսութիւնը ուղղուած է թէ՛ երիտասարդաց և թէ հանգստեան կոչուած անձերու։ Որովհետեւ աստուածատես աչքը խտրութիւն չդնէր **գործո՛ն** երիտասարդի կամ ծերի միջեւ։ Յիսուս, Իր մանկութեան ճանչցուեցաւ երկու տարեցներու կողմէ, մին կը կոչուէր Սիմոն Ծերունի, որ կը սպասէր Իսրայէլի փրկութեան, և միւսը ութսունչորս տարեկան այրին Աննա մարգարէուհին։

Մեծն Աղեքսանդր 22 տարեկան էր երբ սկսաւ արշաւել Արեւելք դէպի Պարսկական կայսրութիւն։ Աստուածաբան և ուսուցիչ Սբ. Որոհինէս որ ծնած էր Աղեքսանդրիա 185 թուականին, ուսուցչական պաշտօնի կոչուեցաւ 18 տարեկանին ամենագլխաւոր եկեղեցւոյ համալսարանին, ուր 29 տարիներ դաստիարակեց իր հանճարովն ու սրբակենցաղ վարքով։

Ֆրանսայի Ժան տ՛Արգ, իր ցեղին և եկեղեցիին համար տեսած տեսիլքն ու երազը իրականացուց երբ միայն 19 տարե-

կան երիտասարդուհի մըն էր։

Հայ ոսկեդարեան հիմնադիրներն ու դպրութեան սկըզբնադիրները, անո՛նք նաեւ երիտասարդներ էին, անոնք եւս ունեցան երազներ և տեսիլքներ։ Սբ.Մեսրոպ Մաշտոցին աշակերտները հազիւ 20 տարեկան երիտասարդներ էին, երբ լրացուցին իրենց հայրենի դպրեվանքներու բարձրագոյն ուսումը և ուղեւորեցան դէպի օտար ափեր ի խնդիր ուսման և հաւատոի դպրութեան։

Կորիւն, Եզնիկ, Եղիշէ, Մովսէս Խորենացի և տասնեակ մը ուրիշներ, որոնք ուղեւորեցան դէպի անծանօթ հորիզոններ՝ իրենց կ՛ընկերանար միակ մէկ բան որ իրենց անբաժան ընկերը եղած էր հայրենիքէն ի վեր, այդ զօրութիւնն ու յարատեւութիւնը՝ իրենց **տեսիլքն ու երազն** էր։ Իրե՛նք էին որ կը տեսնէին պարզ ժողովուրդէն ծածկուած գիտական, իմացական և հոգեկան կառոյցները որոնք պիտի կանգնուէին իրենց հայրենիքի հողին վրայ, հովիտներուն մէջ, բլուրներու գագաթները և իրենց սիրած հաւատակիցներու հոգիներէն ներս։

Հաւատացեալ և ուխտաւոր երիտասարդները ամէն պատճառ ունէին ետ մնալու իրենց երազին գործադրութենէն։ Քաղաքական անստոյգ պատճառները, օտարութեան և պանդխտութեան դժուարութիւնները, թէ հակաազգային հոսանքներ և անշուշտ նաեւ դրամական նեղութիւնները։

Սակայն այս արի ու երազող երիտասարդները նման էին Արեւելքի Մոգերուն, որոնք Աստղի տեսիլքով առաջնորդուեցան Յիսուս Մանուկի Մարդեղութեան։

Թարգմանչաց հոյլը կը փալփլար Հայ հաւատոի և եկեղեցւոյ երկնակամարին վրայ։ Ան ստացած էր իր Ջահը դաստիարակ Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցէն, որ ցարդ կը բոցավառի և կը լուսաւորէ միտքն ու հոգին Հայոց աշխարհին և անոր սուրբ Եկեղեցիին։

Ինչո՞ւ այս թարգմանիչ աշակերտները առանց ընկրկումի, յօժարութեամբ շարունակեցին իրենց արշաւը հաւատոի և գիտութեան ճանապարհին։

Պատճա՞ռը։

Որովհետեւ այդ ժամանակակից Հայ Եկեղեցւոյ հոգեւորականները, մեծ մասամբ, յոյներ և ասորիներ էին, որոնք մուտք գործած էին իբրեւ բարոզիչ Հայ Եկեղեցիէն ներս ու կը պահէին իրենց յոյն և ասորի լեզուները։ Հայ Եկեղեցւոյ Սբ.Պատարագն ու պաշտամունքը կը գործադրուէին օտար (անհասկընալի) լեզուով...։

Ի՞նչ լեզուով կը բարոզուի Սբ.Պատարագը այսօր՝ գրաբարո՞վ, թէ աշխարհաբարով հայ ժողովուրդին։ Անցեալի՞ մշակոյթով և ընչաքա՞ղց աւանդութեամբ, թէ անձնուէր զոհաբերութեամբ։ Ի՞նչ կ՛երազեն և ի՞նչ կ՛որոնեն ազգիս հոգեւոր մշակները։ Արդեօք հայաշխարհի մշակներն ու դաստիարակները կորսնցուցա՞ծ են իրենց երկնային տեսիլք "աստղ"ը։

Կորսնցուցա՞ծ են իրենց տեսիլքն ու երազը որ է **ոգեկանն** ու անշօշափելին, ու կը հետաքրքրուին աւելի եկեղեցիին բարովն ու աղիւսովը որուն **"գաղտնի ճամբան"** կորսընցուցած ըլլալ կը թուին։ Մինչդեռ հիմնադիրը հայ գիրի և

գրականութեան՝ Սբ. Մեսրոպ Մաշտոց, 45 երկար տարիներ շրջեցաւ Հայաստան աշխարհի "առաբելակա՛ն" ծառայութիւն կատարելու, որ իր ըմբռնումով Քրիստոնէական քարոզչութիւնն էր եւ հայկական դպրութեան համար աշխատեցաւ 35 երկար տարիներ:

Բոլոր ստեղծագործ անձեր ունեցած են երազ ու տեսիլք: Անոնք իրենց կեանքի շրջանը չեն հաշուեր տարիներո՛ւ երկարութեամբ, այլ՝ իրենց գործունէութեան արդիւնաբերութեամբ:

Բոլո՛ր երազող և տեսանող երիտասարդներ՝ իրենց գարուն հասակին դարձած են փորձառու և հանճարեղ, ու իրենց յառաջացեալ տարիքին եղած են ճկուն այծեամի նման և բեղուն ինչպէս մեղուն: Սոյն արդիւնաբերութեան պատճառը՝ զիրենք ներշնչող աստուածահրաշ երազն ու տեսիլքը եղած է:

Համայն մարդկութեան մէջ կան շատեր, որոնք չերիտասարդացած արդէն ծերացած են, ու նաեւ ծերեր որոնք իրենց թաղման կը սպասեն: Պատճա՞ռը որովհետեւ չունին երազ ու չունին տեսիլք:

Ի՞նչ է մեր երազին ու տեսիլքին հորիզոնը: Ժամանակա՞րը թէ յաւերժականը, մարդկայի՞ն փառքը, թէ աստուածային վարձատրութիւնը: Միթէ կորսնցուցա՞ծ ենք մեր երազն ու տեսիլքը ու կ՛ընկղմինք դէպի անյայտութիւն:

Ժամանակն է որ թէ՛ ազգովին և թէ անհատապէս անդրադառնանք և գիտակցինք մեր ճամբուն ուղղութեան և հանգրուանին:

Դէպի նիւթակա՞նը թէ ոգեկանը,
դէպի մա՞հ թէ վերածնունդ:

Ապրիլ 10, 1987--
Թորոնթօ

ՄԻ ՍԻՐԷՔ ԱՇԽԱՐՀԸ, ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՅՆՊԷՍ ՍԻՐԵՑ ԱՇԽԱՐՀԸ

--Ա. ՅՀ. Բ.15-16, ՅՀ. Գ.16

Ինչպէ՞ս կարելի է հասկնալ Յովհաննէս առաքեալի վկայութիւնը, որ կ՛ըսէ. **«Մի՛ սիրէք աշխարհը և ոչ ալ ինչ որ կայ աշխարհի մէջ»,** երբ իր նախորդ Աւետարանին մէջ կը գրէ ըսելով.

«Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը,
որ մինչեւ իսկ իր միածին Որդին տուաւ»:

Սովորական իմաստներէն զատ, Նոր Կտակարանի մէջ յաճախ «աշխարհ» բառով կը հասկցուին Աստուծոյ և Քրիստոսի հակադրուած և զԱստուած մերժող մարդիկը: Յիսուս իր եղբայրներուն, որոնք տակաւին չէին հաւատացած իրեն, կ՛ըսէ.

«Աշխարհը չի կրնար ձեզ ատել, բայց կ՛ատէ զիս,
որովհետեւ ես կը վկայեմ աշխարհի մասին, թէ
իր գործերը չար են»--Է.7:

Այս վերջին իմաստով է որ Սատանան երբեմն կոչուած է «այս աշխարհի իշխանը»--ՅՀ. ԺԲ.31:

Յիսուս կ՛ըսէ իր աշակերտներուն.

«Այլեւս երկար պիտի չխօսիմ ձեզի հետ. կու գայ
այս աշխարհի իշխանը, և ան իմ վրաս ոչ
մէկ իշխանութիւն ունի»--ՅՀ. ԺԴ.30:

Պօղոս առաքեալ ակնարկելով Սատանայինն կ՛ըսէ.

«Այս աշխարհի "աստուած"ը նկատուած Սատանան
կուրցուցած է այդ անհաւատներուն միտքը, որպէսզի
չըլլայ որ Աւետարանին բերած լոյսը ծագի անոնց
մէջ, այսինքն՝ տեսնեն փառքը Քրիստոսի, որ անտե-
սանելի Աստուծոյ պատկերն է»--Բ. Կորնթ. Դ.4:

Կեանք տուող և բնական աշխարհի ստեղծիչը Աստուած է: Հաւատացեալը անջատելու է իր ապրելակերպը, ոչ ինքզինքը, ստութեան, հպարտութեան և կեղծիքի աշխարհէն: Յովհաննէս առաքեալ երբ կ՛ըսէ. «Մի սիրէք աշխարհը,» ան կը կցէ նաեւ հետեւեալ բացատրութիւնը թէ ի՞նչ ըսել կ՛ուզէ "աշխարհ" բառով.

«Ինչ որ աշխարհի մէջ կայ՝ մարմնի ցանկութիւն է,
աչքերու ցանկութիւն և ա՛յս կեանքի ամբարտաւանու-
թիւն՝ որ Հօրմէն չէ, այլ այս աշխարհէն»:

Աստուածպարգեւ Հոգեկան աշխարհի մէջ կան ապրումներ և ըմբռնումներ, որոնք մեր հինգ զգայարանքներով հասկնալի չեն, այլ միայն ներհայեցողական և հոգետեսական կարողութեամբ:

Ներքին աշխարհ մը կայ մարդուն մէջ, որ ուղեղը չէ, ոչ ալ միտքը, այլ հոգեբանական, զգացողական և բնախօսական կեանք մը կ՛ապրի մարդուն ներսիդին, որ իմացականութիւնը չէ:

1. Ջայն միայն կը զգանք, կ՛ըմբռնենք, սակայն մեր մարդկային գործարաններով (զգայարանքներով) չենք կրնար լրիւ արտայայտուիլ:

2. Ի՞նչ է այն ներքին պայքարը (մրցումը) զգացումին և մտածումին, մարմնին և հոգիին, նիւթին և աննիւթին միջեւ:

3. Այդ ներքինը, բուն մարդը, Աստուծոյ պատկերին նմանութիւնն է, զոր հոգի կը կոչենք, և որուն բնակարանը կը նկատենք սիրտը, ամենէն էական գործարանը կեանքին: Մարդ կրնա՛յ զԱստուած տեսնել:

4. «երանի՛ անոնց, որ մաքուր (յստակ) են սրտով, որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն» --Մատթ. Ե.8

5. «Արդ, կատարեա՛լ (բոլոր բարի յատկութիւններն ունեցող) եղէք դուք, ինչպէս որ կատարեալ է ձեր երկնաւոր Հայրը»--Մատթ. Ե.48:

Թռչունը չի կրնար առանց թեւի ճախրել օդին մէջ, մարդը չի կրնար առանց սրբութեան թեւերու, առանց սրտի ամբծութեան սաւառնել դէպի սրբութեան բարձունքը, դէպի անմահութեան Տաճարը: Եթէ Աստուած չ՛երեւիր մեզի, չի խօսիր մեզի հետ, պատճառն այն է՝ որ արատաւորած ենք այն Ս. Տաճարը, ուր միայն կ՛ուզէ բնակիլ Աստուած:

Ամբիծ հոգին է եդեմին դուռը և սուրբ սիրտը անոր բանալին է :

«Սիրտ սուրբ հաստատեա յիս, Աստուած,
և հոգի ուղիղ նորոգեա ի փորի իմում»,

որպէսզի արժանի ըլլամ տեսնելու լուսափայլ Դէմդ:

Մեր ենական աշխարհահայեացք ունեցողներու համար, հաւատը զառանցանք է, իսկ հաւատաւորի համար՝ կեանք է, զօրութիւն և փրկութիւն: Նիւթապաշտական աշխարհայեցողութիւնը թշնամական դիրք բռնած է Քրիստոնէութեան դէմ:

Յովհաննէս առաքեալ երբ կը գրէ իր նամակը Քրիստոնեայ եկեղեցիներուն, ան կ՛ըսէ.

«Մի՛ սիրէք աշխարհը և ոչ ալ ինչ որ կայ աշխարհի մէջ: ... Քանի որ ինչ որ աշխարհի մէջ կայ՝ մարմնի ցանկութիւն է, աչքերու ցանկութիւն և ա՛յս կեանքի ամբարտաւանութիւն՝ որ Հօրմէն չէ, այլ այս աշխարհէն»:

Առաքեալին վերոյիշեալ պատուէրը 20 դարու, բացատրութեամբ հետեւեալնէ. «Աշխարհայնական սպառողական ընկերութեան մակերեսապաշտութիւն. շուայլութիւն և հանգստասէրութիւն: Քրիստոնեայ աշխարհի ընդհանուր կենցաղին մէջ

իշխողը տակաւին **հեթանոսութիւնն** է՝ քրիստոնէական դիմակի ներքեւ:

Եկեղեցին, 20-րդ դարուն, կը ներկայացնէ ոչ թէ Քրիստոսի ոգեկան զօրութիւնը, այլ աշխարհիկ, քաղաքական և ազգայի՛ն ուժը: Թող աշխարհի դիւրագնաց ճամբաները և խաբուսիկ ու ժամանակաւոր շահերը չի շլացնեն մեր աչքերը՝ փորձութեան մատնելով մեզ: Խզուելու ենք շուկայիկ և աշխարհիկ հաշիւներէ ու հաղորդուիլ Տիրոջ Մարդեղութեան և սրբարար Խաչելութեան խորհրդով:

Քրիստոսի Ծնունդը (Մարդեղացումը) յեղաշրջեց մարդկութեան կրօնական ըմբռնումը և տիեզերքի աշխարհայեցողութիւնը: Այսօր Աստուած կը կանչէ մեզ մաս կազմելու Իր համաշխարհային ընտանիքին մէջ՝ ճանչնալ մարդը որպէս մեր ընկեր արարածը: Սոյն բացատրութեան համար, Յիսուս Իր աշակերտներուն սորվեցուցած աղօթքին մէջ պատուիրեց մեզ ըսելու. Հայր **«մեր»** և ոչ Հայր **«իմ»,** որպէսզի մեզի ընկերացող բոլոր հաւատացեալները ճանչնանք որպէս մեր եղբայրներն ու քոյրերը: Գաղափարական աշխարհը տիեզերքին մէջ չէ, այլ Աստուծոյ Մտքին ու Սրտին մէջ:

Յիսուս Քրիստոսի առաքելութիւնը աստուածային սիրոյ գերագոյն արտայայտութիւնն է հանդէպ տառապող աշխարհի: Քրիստոնեայ հաւատացեալ մը հակադրաբար թշնամի կը սեպի այս աշխարհի իշխանին՝ "Սատանային": Աշխարհ, գործօն Քրիստոնեան կը դիտէ որպէս դաշտ մը իր քաղաքացիութեան: Քրիստոնեան կանչուած է ու հրաւիրուած ներազդել աշխարհի իր ծառայասիրութեամբ, իր գիտութեամբ և սուրբ ապրումով:

Յոյն իմաստասիրութեան թերութիւնը չէր կրցած գտնել այն ճանապարհը (Յիսուսի) որ զիրենք պակասաւոր և աղօտ աշխարհէն կամրջէ դէպի այս բարձրագոյն և վսեմ Աստուածաճանաչումին, ապրումներու և գեղարուեստական ըմբռնումներուն: Կարելի չէ փրկութիւն բերել առանց ցաւի ու պատարագի:

Երջանկութիւնը՝ ծառայութեան և անձնազոհութեան մէջ կը գտնուի: Յիսուս՝ Իր ապրումով սորվեցուց թէ Եկեղեցին պարտ է դառնալ աշխատութեան և ծառայութեան վարարանը: Աշխատութիւն և բարեգործութիւն զուգընթաց են Քրիստոնէութեան մէջ: Առաջին դարու հաւատացեալները բարոզեցին իրենց ծառայութեամբ, սրբութեամբ և նահատակութեամբ, ոչ միայն խօսքով:

Յովհաննէս առաքեալ երբ կը գրէ ըսելով. «Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը», հոն չվերջացներ իր գրութիւնը, այլ կը շարունակէ ըսելով. **«որ մինչեւ իսկ Իր Միածին Որդին տուաւ»:** Աստուած յայտնեց Իր սէրը, ո՛չ թէ բան մը առնելով աշխարհէն, այլ Իր միածին Որդին տալով: Արդեօք որպէս մարդ արարածներ կը հասկնա՞նք ինչ կը նշանակէ Աստուծոյ համար Իր Որդին տալը: Աստուած Իր Որդին տալով տառապեցաւ, որովհետեւ Աստուծոյ նման սիրելը՝ տառապի՛լ է, իսկ մարդոց աշխարհ սիրելը կիրքի գոհացում է, վրէժխնդրութեան գոհացումն է և ատելութեան իրագործումը:

Աստուած սիրեց աշխարհը ու Իր անսպառ սիրով ջանաց

փրկել մարդ արարածները իրենց մոլորութենէն: Աստուած սիրեց աշխարհը, որովհետեւ ուզեց գտնել ու փրկել իր մոլորած ոչխարները, իսկ մարդիկ կը սիրեն աշխարհը իրենց փառին համար: Հիթլէր և աշխարհակալ կայսրեր սիրեցին աշխարհը, սակայն ի՞նչ տուին իրենց սիրոյն ու փառին փոխարէն: Աշխարհը սիրող անճնասէր փառամոլները աշխարհի տուին կործանած բաղաքներ, որբացած և անօթի ծնողազուրկներ և այրիացած մայրեր: Համաշխարհային Առաջին պատերազմին մեռած են մօտ 13 միլիոն մարդիկ և Երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմին 53 միլիոն մարդիկ յաւելեալ միլիոնաւոր հաշմանդամներ...:

Սիրելը պարտականութեան ստանձնում է: Յիսուս որքա՜ն շատերը սիրած է և կը սիրէ, բայց ի՜նչ օգուտ, երբ անոնք Զինք չեն սիրեր: Յիսուս ամբողջ աշխարհը սիրեց, և անոր համար խաչը յանձն առաւ, բայց աշխարհ Զինք մահուան դատապարտեց: Սուրբ Յովհան Մանդակունի (420-490) կ՛ըսէ. «Սիրել եղբայրը աւելի մեծ է բան մարգարէութեան շնորհը, աւելի բարձր բան առաքելութեան կոչումը, աւելի պատուական բան մարտիրոսներու պատիւը, և աւելի պատուարժան բան միւս բոլոր առաքինութիւնները»:

Ի՜նչ փառ ու փրկութիւն, բունել ու չճգել աստուածային բարերար Զեռքը, այդ հրաշագործ ու ամենասուրբ Զեռքը, որ գթառատ՝ կու տայ ու կը մոռնայ, կը փրկէ ու կը գոհանայ, կը նախատուի ու կը ներէ, և ցոյց տրուած ապերախտութիւններու հակառակ՝ չի զրկեր մեզ Իր աստուածային շնորհներէն ու պաշտպանութենէն:

Սիրել՝ ազատագրել է մարդը: Սիրել՝ սրբագործել է չարիքը ներողամտութեամբ: Սիրելը տառապիլ է: Սիրել՝մօտենալ է Աստուծոյ: Սիրելը սրտին ամենամեծ երաշխիքն է յաջողութեան: զԱստուած սիրելը՝ պաշտե՛լ է և սրբութեամբ ցնծերգել: Մի՛ սպասեր սիրուիլ, կրնա՞ս սիրել. սիրէ՛: Մի՛ ակնկալեր առնել կրնա՞ս տալ՝ տո՛ւր: Մի՛ սպասեր փնտռուիլ, կրնա՞ս փնտռել. փնտռէ՛: Հաւատալ ու սիրել այն զոյգ ճառագայթարձակ շողերն են, որոնք կը սրբացնեն մարդը և տեսանելի կը դարձնեն Անտեսանելին:

"Խոնարհութիւն" կը նշանակէ սիրել, և **"սէր"** կը նշանակէ ծառայել: Սբ.Մեսրոպ իր գիւտը ըրաւ Հայուն տալու համար այդ Գիրքը որ կը սորվեցնէ. **«Սիրեցէք զմիմիանս»:** Հարկ է որ հաղորդուինք այդ ոգիին, և ըլլանք արժանաւոր որդիները մեր նախահայրերուն ու հաւատարիմ ծառաները մեր ազգին: Քրիստոս այնքան սիրեց մարդը, որ իջնելով զօրութենական բարձունքներէն ոչ միայն **մարմին եղաւ,** այլ լուաց նաեւ Իր աշակերտներուն ոտքերը և այսուհետեւ եղաւ բացառիկ օրինակը սիրոյ, խոնարհութեան և խնամակալութեան: Կեանքի իսկական գեղեցկութիւնն ու զօրութիւնը սիրելու հրաշագործ արտայայտութեան մէջ կը կայանայ:

Հարցում մը.-

Կրցա՞ծ եմ կեանքս նուիրել մարդկային վսեմ նպատակներու:

Նոյեմբեր 19, 1999

Թորոնթօ

ԱԿՆԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ
ԱՆՈՐ ՁԵՌՔՈՎ
ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՈՐԵՒԷ ՆՇԱՆ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

--Ղուկաս ԻԳ.8

Հերովդէս թագաւոր, նման աշխարհամարդոց, կը հետաքրքրուի և կ՛ուզէ տեսնել ուշագրաւ, տղայական, աչկապուկ դէպքեր, որոնք կը շահագրգռեն ու կը զուարճացնեն հանդիսականները: Աստուած Որդի՝ Յիսուս չմարմնացա՛ւ և չեկաւ աշխարհ զուարճացնելու և ծիծաղեցնելու համար մարդկութիւնը: Անոր առաքելութիւնը, մարդկային կեանքի կատակերգութեան ծիծաղելի կողմերը շօշափելու զաւեշտ մը չէ՛ր, այլ Իր կորսուած մարդ արարածը փնտռե՛լ, գտնե՛լ ու զա՛յն փրկել էր:

Ուստի երբ Յիսուս ներկայացաւ Հերովդէսի, Յիսուս անոր հարցաքննութիւններէն որեւէ մէկուն չպատասխանեց: Որովհետեւ Յիսուս ծնած էր որ մեռնի ուրիշներու համար. և մինչդեռ այժմ բազմաթիւ Բեթլեհէմի մանուկներ սպաննուեցան Հերովդէս Մեծի կողմէն: Այդ սպաննուող մանուկները փրկեցին Յիսուս Մանուկը իրենց մահովը և իրենք փրկուեցան առ յաւէտ: Ինչպէ՞ս և ի՞նչ սրտով Յիսուս զուարճալի նշան մը ընէր Հերովդէսին առջեւ: Ան լաւագոյն նշանը տուաւ թագաւորին Իր բացարձա՛կ և ամբողջակա՛ն լռութեամբը:

Արդի ներկայ Հայութիւնը, որոնք մոռցած են Մաշտոցեան Աւետարաններու թարգմանութիւնը, աստուածապաշտ Նարեկացիներու աղօթքները, և նահատա՛կ առաքեալներու հեղինակած սուրբ Աւետարանները, ու կը տօնեն Հայ ազգին Քրիստոնէութեան 1,700-ամեակը ճաշկերոյթներով ու պարահանդէսներով, Անո՛նք ալ կ՛ուզեն տեսնել **նշա՛ն** մը: Այս հայերուն մէ՛ջ ալ, Յիսուս կայնած է և կու լայ: Զունի որեւէ ըսելիք, ցոյց կու տայ միայն իր արցունքահոս Աչքերը, ըսելով խաներկրորդ դարու Մեսրոպ Մաշտոցի սերունդին. «ապաշխարեցէ՛ք, սիրեցէք զիրար ու հետեւեցէք Ոտնահետքերուս»:

Յիսուս Քրիստոսի սրբարար Ոտքերը, երբ դադրեցան խալելէ Հերովդէսի և Պիղատոսի պալատին սալայատակին վրայ, ուղղուեցան դէպի Գողգոթա: Ո՞ւր կ՛ուղղուին խառաւսն հազար Թորոնթօ-հայերու ոտքերը Ջատկուայ սուրբ Խաչելութեան առթիւ: Դէպի Հրաշափառ սուրբ Յարութի՞ւն, թէ ճաշկերոյթի և զուարճութեան վայրեր, թէ ոչ զղջումի և ապաշխարութեան խուցեր: Յուսահատութեան մէջ ընկղմած կը ծրագրենք վերադառնա՞լ Գալիլիոյ ծովափը և վերսկսի՞լ մեր ձկնորսութեան առեւտուրը, թէ կը ջանանք և կ՛աղօթենք տեսնե՛լ Յիսուս Քրիստոս ու շարունակել Իր առաքելութիւնը:

Ան կ՛երեւի միայն անո՛նց, որոնք կը սիրեն Իր յայտնութիւնը: Յիսուս, տեսանելի՛ կը դառնայ, միա՛յն անո՛նց որոնք նման Մագդաղենացիին արցունքահոս աչքերով կ՛աղօթեն, հոգ չէ՛ թէ Յիսուս կ՛երեւի որպէս Պարտիզպան մը: Մեր բոլոր սխալ

կարծիքներուն մէջ, երբ խօսի՛նք Իր հետ, Ինք պիտի կանչէ մեզ մեր ճշգրիտ անուններով ու յայնժամ պիտի ճանչնա՛նք Զինք:

Բոլոր անոնք որոնք անկեղծօրէն տեսնել կ՛ուզեն Յիսուսը, Ան անպայման կ՛երեւի՛ անոնց: Զակէոս ուզեց տեսնել Յիսուսը. ո՛չ թէ զուարճութեան մը համար, ո՛չ թէ որպէս կատակերգակ մը, այլ որպէս մեղաւո՛ր մը որ մխիթարութեան և թողութեան կը կարօտէր: Էմմաուսի ճամբորդները կը փափաքէին տեսնել Յիսուս, բայց իրենց Հին Կտակարանի աւանդութե՛ն հասկացողութեամբ: Յիսուս ցոյց տուաւ Ինքզինքը Ի՛ր Աւետարանի՛ բարոզութեամբ: Մինչեւ Յիսուսի Համբառնալը, տակաւին աշակերտները կ՛երազէին տեսնել Մովսէսի, Եղիայի և Դաւիթի՛ թագաւորութիւնը: Մենք եւս կ՛երազենք տեսնել Յիսուս, որպէս Հին Կտակարանի հերոս մը:

Յիսուս, նախանձի և վրէժխնդրութե՛ն հերոսը չէ՛: Ան չ՛եկա՛ւ մարդիկը դատապարտելու, այլ սիրելո՛ւ և փրկելո՛ւ զանոնք: Պատժող և դատապարտող Յիսուս մը երեւակայողները, չեն կրնար տեսնել իրենց ֆով կայնող Յիսուս Քրիստոսը:

Ո՛չ թէ Ան չ՛երեւիր մեզի, այլ մե՛նք ենք որ չենք կրնար ճանչնալ Զինք: զԱստուած՝ Յիսուսի ապրումին մէջ կը տեսնենք, Անոր մէջէն կը դիտենք և Անոր միջոցով կրնանք ճանչնալ զԱստուած:

Ճարտարապետութեան մէջ, կարգ մը անճեր, կը տեսնեն միայն մարմարն ու քարը, ուրիշներ՝ բացառիկ հնարամտութեան թանձրացեալ գեղեցկութիւնը և հրապոյրը: Տեսնե՛լ միայն արտաքին կերպարանքին նայել չէ: Տեսնե՛լ մարմնական աչքով ակնարկ մը նետել չէ, այլ մտքով և հոգիով ներթափանցել, ըմբռնել և ճանչնալ է առարկան կամ անճնաւորութիւնը:

Տեսողութիւնը միայն մարմնական աչքով չէ,այլհոգիին և սրտին տեսանելիութեամբ է: Կարեւորը տեսնելը չէ միայն, այլ նայելէն ետք զգա՛լն է: Աւելի յստակ տեսնելու համար զգա՛լ պէտք է:

«երանի՛ անոնց, որ մաքուր են սրտով (կը նշանակէ՝ Աստուծոյ նուիրուած կամ Աստուծոյ պատկանող), որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն»:

Հայ թարգմանիչներու գծած ճամբան՝ «Տեսնել էր տեսանելիէն անդին՝ Անտեսը, ժամանակաւորէն անդին՝ Յաւիտենականը, "գնացք"էն անդին "հաւատք"ը, այսինքն դէպքերէն և իրողութիւններէն անդին զանոնք յառաջ բերող **Զօրութիւնը:**

Տեսութիւն մը հարցի մը լուծումը չէ. ան պարտի ենթարկուիլ ճնշութեան, որմէ ետք միայն տուեալ տեսութեան ստուգութիւնը կամ ճշգրիտ չըլլալը հնարաւոր կը դառնայ փաստել:

Յիսուս Քրիստոս ոչ ուսմունք է, ոչ տեսութիւն, այլ Ան Իր կեանքո՛վ բացայայտեց Աստուած անիմանալին: Քրիստոնէութեան առաւելութիւնը այն է, որ ան տեսութիւն մը չէ՛ միայն և ոչ ալ վարդապետութիւն մը, այլ՝ մարմնաւորումը, Յիսուս Քրիստոսի Անճնաւորութիւնը և կեանքը: Յիսուս Քրիստոսի Յարութիւնը երեւոյթ մը չէր, գաղափարական տեսութիւն մը չէր հոգեհմայական ցնորք, կամ երեւակայական մտաբե-

րութիւն մը չէր, այլ առաքելական եկեղեցւոյ անխոցելի զօրութիւնը և անսպառ ոյժը: Հաւատացեալը նուիրուելու է Յիսուսի Աւետարանին, ոչ թէ ենթարկելու է զայն իր տեսութեան:

Անաստուած, շուարած և անտարբեր տեսութիւնները ունեցան իրենց վնասակար ազդեցութիւնը եկեղեցիներու և հաւատացեալներու բարոյականին վրայ: Սակայն, այս գրութիւնը կարդացողները թող լա՛ւ մտածեն.--

Քանի՞ հեթանոս և ներկայ անաստուածներ, յանձն առած են աշխարհէ աշխարհ շրջիլ քարոզելու համար Սոկրատի, Պղատոնի և Արիստոտէլի **«բարձրագոյն»** բարոյական ու ընկերային տեսութիւնները և Ֆրէտէրիչ Նիչէի, կամ Սարդրի անաստուածութիւնը: Ո՞ւր էր գաղտնիքը և ոյժը քրիստոնէութեան որ համեմատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ գրեթէ ամբողջ աշխարհ տարածուած էր՝ սպառնալիք մը նկատուելու աստիճան Հռոմէական Կայսրութեան և յունական իմաստասիրութեան:

Հրեայ ազգը (Մովսէսէ մինչեւ Կայիափա) 1,500 տարիներ, շրջեցան բոլոր աշխարհը որպէս գերի և որպէս առեւտրականներ: Այս հրեաներուն մէջ գտնուեցան բազմաթիւ անձեր, որոնք բարձրացան ու դարձան հեթանոս ազգերու նախարարներ և խորհրդարանականներ: 1,500 տարիներու ընթացքին հրեայ ժողովուրդը մէ՛կ ազգ մը, նոյնիսկ փոքրիկ գիւղի մը ժողովուրդը իրենց միաստուածութեան չի կրցան դարձնել կամ հաւատքի բերել: Ինչո՞ւ, որովհետեւ անոնք զբաղած էին դրա՛մ շինելով: Յիսուսի վկայութիւնը Իր ուրո՛յն ազգին հանդէպ.

«Վա՛յ ձեզի՝ դպիրներուդ և կեղծաւոր Փարիսեցիներուդ, որ ծով ու ցամաք կը շրջիք մէկ հատիկ նորադարձ շահելու համար, և երբ գտնէք՝ ձեզմէ կրկնապատիկ աւելի գէհենի որդի կը դարձնէք զայն»--Մատթ. ԻԳ.15:

Իսկ Յիսուսի համեստ և անուս աշակերտները, դրամ դիզելու ցանկութեամբ չզբաղեցան, ճարտարապետական գեղակառոյց եկեղեցիներ չկանգնեցին: Իրենց առօրեայ հա՛ցն անգամ աշխատելով տ՛նելով հոգացին: Այս խիզախ և տեսլապաշտ աշակերտները հետեւեցան Յիսուս Փրկչին լուսարձակ Ոտնահետքերուն ու քալեցին քաղաքէ քաղաք, երկրէ երկիր, ու քարոզեցին Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանը: Անոնք չի դարձա՛ն դերակատարները ուրիշներու քարոզչութեան, այլ քարոզեցի՛ն, ապրեցա՛ն և ուսուցի՛ն Յիսուսի Աւետարանը իրե՛նց, դարու ժողովուրդին հասկնալի լեզուով: Յիսուս դաստիարակեց ու փոխակերպեց առաքեալները, որպէս կենդանի հերոսներ: Ան Իր սրբութեա՛ն ոգեշնչեց աշակերտները:

Այս առաքեալներու, կեանքի կարճ շրջանին, արդէն աշխարհը սկսած էր դառնալ Քրիստոնեայ ու մկրտուիլ Յիսուսի՛ անունով: Յիսուսահմայ և Սուրբ Հոգիով լեցուն աշխարհակա՛ն ժամանակակից առաքեալները ներկայացուցին խաչեցեալ սև Յարուցեա՛լ Փրկիչ մը:

Առաքեալները ամրակուռ հաւատք էին, վարակիչ ու վառվռուն շունչ, ոգի ու հաւատքի խորերէն եկող անխառն ու անսակարկ զոհաբերութեան գերերկրային ապրում:

Պօղոս առաքեալ կը գրէ ու կը նկարագրէ իր կեանքը ըսելով.

«Մինչեւ օրս յաճախ անօթի ալ կը մնանք, ծարաւ ալ, կիսամերկ ալ, յաճախ ծեծի կ՛ենթարկուինք, բնաւ մնայուն կայք չունինք, և մեր հացն ալ սեփական աշխատանքով կը ճարենք»

--Ա. Կորնթ. Դ.11:

Անոնք ջանացին Թարգմանն ըլլալ ու մեկնաբանել Յիսուսի պատգամը **արդի՛ մտածումին:**

Առաբեալի մը տեսիլքը, ան կ՛ըսէ.

«Ինծի համար ապրիլ, Քրիստո՛ս է»:

Առաբեալները՝ բոլոր իմաստասէրներէն, մտաւորականներէն և իշխանաւորներէն աւելի բիչ էին, իսկ այսօր ...համաշխարհային դէմքեր ու նկարագիրներ դարձած են: Քրիստոնէութեան առաջնահերթ առաբեալները և բարոզիչները՝ աշխարհականները եղած են:

Պարտ է մեզի ապրիլ մե՛ր դարուն մէջ, ո՛չ անցեալ դարերու և անոնց աւանդութեան խորին մէջ: Ծաղուելու ենք մենք զմեզ նոր սերունդին մէջ, շօշափելու ենք ու յարաբերութեան մէջ մնալ անոնց հետ: 13-րդ դարէն վերադառնալու ենք 20-րդ դարը: Խօսելու ենք մե՛ր ժամանակակիցներուն անոնց զգացա՛ծ ու հասկցա՛ծ լեզուով: Անոնց մէ՛ջ և անոնց հե՛տ ապրելու ենք եթէ կ՛ուզենք հասնիլ անոնց ականջին ու լսելի ըլլալ անոնց սրտին:

Նոր սերունդը **ի՛նք** խօսելո՛ւ է մեզի հետ, իր ցաւը, իր ուրախութիւնը և իր կրօնական շուարումները:

Մարտ 30, 2002
Թորոնթօ

ՄՍՈՒՐԻՆ ՄԷՋ ՊԱՌԿԱԾ ՄԱՆՈՒԿ ՄԸ ԹԷ ՄԱՐԴԵՂԱՑԵԱԼ ՈՐԴԻՆ

Հակառակորդներ ու նախանձորդներ բազմաթիւ հարցումներ ուղղած էին Յիսուս Քրիստոսի՝ Ջայն խօսքով թակարդելու և ժողովուրդին առջեւ նուաստացնելու համար: Յիսուս, գիտնալով թէ մարդ մեղքի պարաններով կաշկանդուած ստուեր մըն է միայն, Ինքն ալ Իր կարգին կ՛ուղղէ հարցում մը թէ՛ Ջինք սիրողներուն և թէ Ջինք անարգող ընդիմախօսներուն, խօսքը ակնարկելով Յովհաննէս Մկրտիչի առաքելութեան, Ան կ՛ըսէ.

«Ի՞նչ տեսնելու ելաք, մարգարէ՞. այո՛,
կ՛ըսեմ ձեզի, աւելի՛ քան մարգարէ»:

Այսպիսի սուրբ և հոգեհմայ տօնական օրերուն նոյն հարցումը կ՛ուղղուի նաեւ մեզի՝ իւրաքանչիւրիս. «Ի՞նչ տեսնել կ՛ուզենք Ծնունդի օրը--մսուրի մը մէջ պառկած թոյլ Մանո՞ւկ մը, թէ այդ Մանուկին մէջ Մարդեղացեալ Աստուածայայտնութիւնը: Կարգ մը մտացածին գեղանկարիչներու ծծկեր երախա՞յ մը՝ մօր գիրկը նստած, թէ Երկնաւոր Միածինը որ կարեկցութեամբ կը բուժէ կոյրերն ու կաղերը, կը կերակրէ անօթիներն ու նուաղեալները և թողութիւն կը շնորհէ զղջացող մեղաւորներուն:

Նորածին և անզօր Մանկի՞կ մը կ՛ուզենք տեսնել մսուրի մը մէջ որ շրջապատուած է անբան անասուններով, թէ Պայծառակերպեալ Յիսուս Քրիստոս՝ Որուն դէմքը նման էր բոցափայլ արեգակի և Անոր զգեստները լուսեղէն ու ճառագայթարձակ: Ջինք շրջապատողները անբան անասունները չէին, այլ՝ մարդկային յոյզերը ալեկոծող Օրէնսդիր Մովսէս և կրօնամոլ Եղիա մարգարէն:

Վերոյիշեալ հեղինակաւոր և իշխանական վկաներուն երկայութեան՝ աստուածային Ջայնը արձագանգեց լեռնէ լեռ, ու կը շարունակէ զանգել սրտէ սիրտ՝ յայտնանշելով թէ ո՞վ է հարազատ Թարգմանը Արարիչ Աստուծոյ: Դրոշմելով Մարմնացեալ Աստուածայայտնութիւնը մարդկութեան հասողութեան այս բանի մը իմաստաւորող բառերով. «Ատիկա՛ է Իմ սիրելի Որդիս,...Ատո՛ր մտիկ ըրէք»:

Մտի՛կ ընելու ենք ոչ թէ մօր մը գիրկը նստած Մանկիկի մը, հնազանդի՛լ և հետեւիլ ոչ թէ մսուրի մէջ պառկած անզօր երախայի մը, այլ՝ այդ հրաշազօր Մարդեղացեալին մէջ տեսնել գեղահրաշ Մարմնացեալ Աստուածայայտնութիւնը:

Արեւելքի մոգերը երկրպագեցին Մանկիկ Յիսուսը ու նուիրեցին իրենց գանձերը ո՛չ թէ անզօր երեխայի մը, այլ՝ այդ Մանկիկին մէջ մարմնացեա՛լ Աստուածորդիին:

Մոգերը ըսին.

«Վասնզի Անոր աստղը տեսանք արեւելքի մէջ»:

Մեր տեսանելիութեան մէջ ինչպէ՞ս կը պատկերանայ Յիսուս Քրիստոս: Մեր հասկացողութեան ինչպէ՞ս կը ներկայանայ ու կը նկարագրուի Լերան Քարոզիչը որ վերիվայր շրջեց մարդկային ըմբռնումի արժէքները: Ներհայեցողութեան և ինքնամփոփման պահերուն զՈ՞վ կը տեսնենք աստեղացոյց մսուրի Քնացողին մէջ: Յաւիտենական Մանկի՞կ մը որ մե՞նք կ՛ուզենք կառավարել: Երախա՞յ մը որուն անունը պիտի շահագործենք, ուղղարկելով հարիւր հազարաւոր մոլեգին խաչակիրներ, որոնք պիտի գործադրեն ոճիր յանուն Յիսուսի որ ըսած էր.

«Սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները»:

Միջնադարեան եկեղեցին ինչպէ՞ս չկրցաւ տեսնել կռեկից Քրիստոսը և Զայն փոխարինեց խստաբարոյ հաւատաքննիչներով՝ որոնց զոհ գացին անհամար անմեղներ ու տաղանդներ, որոնք կրնային ըլլալ ճարտարապետները միջին դարու բաղաբակրթական զարթօնքին:

Ի՞նչկը տեսնեն, արդեօք, մերօրեայ հաւատացեալի զգեստաւորում ունեցողները, Սբ.Ծնունդի և Աստուածայայտնութեան տօնական օրերուն: Ի՞նչ կը յիշեցնէ Սբ.Ծնունդը Հայ հասարակութեան: Պարահանդէսնե՞ր, կերուխումի խնճոյքնե՞ր և անառակութիւննե՞ր, այնպէս ինչպէս հեթանոս տօներն էին, թէ Աստուածայայտնութեան, ուր Երկնաւորը կը հաւնի երկրաւորին. ուր Կենարար Հացը կը բաշխուի հազարաւորներուն. ուր կոյրերն ու կաղերը կը բժշկուին ստեղծագործ ու հրաշազօր Հպումէ. ու մեռելներ յարութիւն կ՛առնեն յաւերժական Կեանքի Ներկայացուցիչեն: Ուր Մովսիսական անզիջող Օրէնքը փոխակերպուելով կը ստանայ «Ճշմարտութիւնը, Ողորմութիւնը և Ծնորհը» մարմնացեալ Յիսուս Քրիստոսի տեսանելի ու շօշափելի Ներկայութեանէն: Ուր մեղքը փոխանակ բառնալու զոհի մը արիւնով՝ կը ներուի ու կը ջնջուի աստուածային սիրոյ ողորմութեամբ:

Աստուած՝ վերջապէս կը յայտնուի Գողգոթայի սարին վրայ Յիսուս Քրիստոսով--ու ոչ Սինայի, որպէս Դատաւոր՝ այլ իբր Կարեկից ու Բարեգութ, Փրկիչ և ներումի վկայագիրը կը կնքէ Իր իսկ արիւնով ու խօսքով ու կ՛ըսէ.

«Հայ՛ր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ
չեն գիտեր թէ ինչ կ՛ընեն»:

Արեւելքի Մոգերու Աստղը Քսաներորդ Դարու հաւատացեալներուն մատնացոյց կ՛ընէ այն իրականութիւնը, որ մենք՝ հետեւողներս Յիսուս Քրիստոսի, հաղորդակից և ընկերակից ըլլալու ենք նաեւ Անոր մարմնաւորումի խորհրդալից տրամին: Ոչ թէ չարաշահելու ենք Իր Սբ.Անունը, այլ զոհաբերուելո՛ւ ենք Ի՛ր հետ:

Վերջապէս, համոզուելու և համոզելու ենք մեր հաւատակիցները թէ մարմնաւոր ու սահմանաւոր աչքով չէ, այլ հոգւոյն գաղտնաթափանց աչքով՝ հաւատո՛վ միայն կրնանք իրատես ըլլալ Ճշմարտութեան, էութեան և իսկութեան:

Յունուար 13, 1989
Թորոնթօ